

TA'LIM TIZIMIDA INTERFAOL MULTIMEDIA VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING IMKONOYATLARI

Suyarov Akram Musayevich

Samarqand Davlat Universiteti dotsent, PhD

Norbutayev Jaxongir Sayitqul O'g'li

O'zbekiston-Finlyandiya pedagogika instituti magistranti

Annotatsiya: *Bugungi kunda ta'lim tizimiga innovatsion texnologiyalarning interfaol dasturiy vositalarini tatbiq etish yanada kengroq imkoniyatlarni yaratib bermoqda. Maqolada ta'lim tizimi samaradorligini oshirishda interfaol multimedia vositalaridan foydalanish o'рни, usullari va samaradorligi yoritilgan.*

Tayanch iboralar: *multimedia texnologiyalari multimedia vositalari, multimedia ma'ruza, ta'lim tizimida interfaol multimedia vositalaridan foydalanish o'рни va samaradorligi.*

Bugungi kunda hech bir sohani, shu jumladan ta'lim sohasini ham kompyuter va axborot texnologiyalarsiz tasavvur qilish qiyin. Kadrlar tayyorlash milliy dasturida ta'lim jarayonining didaktik va axborot ta'minotining yangi avlodini ishlab chiqish va joriy etish bosqichida ta'lim mazmunini o'zlashtirishning muammolarini echishga qaratilgan zamonaviy ta'lim texnologiyalarini yaratish dolzarb masala ekanligi ta'kidlangan. Shu jumladan, ta'lim-tarbiya jarayonida fan va ishlab chiqarish bilan integratsiyasi mexanizmlarini rivojlantirish, uni amaliyotga joriy etish, nazariy va amaliy mashg'ulotlar hamda mustaqil bilim olish jarayonini individuallashtirish shu bilan birga multimediali ta'lim tizimi texnologiyasini, uning vositalarini ishlab chiqish, o'zlashtirish, yangi pedagogik va axborot texnologiyalari hamda multimedia texnologiyalari asosida talabalarni o'qitishni jadallashtirish ana shunday dolzarb vazifalar sirasiga kiradi.

Zamonaviy texnologiyalari ta'lim jarayoniga joriy etilgandan so'ng multimedia vositalaridan foydalanish sezilarli darajada oshdi. Media ta'lim vositalari ta'lim muassasalari tomonidan keng qo'llaniladi. Ushbu o'rganish usuli keng tushunchalarni tushunishni osonlashtiradi va foydalanuvchilarga ularni an'anaviy o'qitish usullariga qaraganda kamroq vaqt ichida o'rganish imkonini beradi.

Multimediali texnologiya bir vaqtning o'zida ma'lumot taqdim etishning bir necha usullaridan foydalanishga qodir: matn, grafika, animatsiya, videotasvir va ovoz. Multimedianeing eng muhim xususiyati interfaollik-axborot muhitida ishlash jarayonida foydalanuvchiga ta'sir o'tkaza olishga qodirlik hisoblanadi.

Interfaol multimedia axborotlarni har xil ko'rinishlarda tasvirlash va dinamik obrazlarini yaratish, uni ko'rish va eshitish organlari orqali qabul qilish va tasavvur etish imkoniyatlarini yaratadi.

Ta'lim tizimida interfaol multimedia texnologiyalarida an'anaviy texnologiyalarga qaraganda axborotlar matn ko'rinishda emas, balki tasvir, ovoz va harakatlar ko'rinishida ifodalanadi. Bu esa talabalarni mashg'ulotlarda faolroq va diqqatliroq bo'lishga o'rgatadi, chunki axborotlar ma'lum bir harakatli amallarga mos javoblar asosida bayon qilinadi. Chunki tavsiya qilinadigan har bir axborot ularning ishtiroki va harakati orqali amalga oshiriladi.

Interfaol multimedia texnologiyalari nazariy, amaliy, ko'rgazmali, ma'lumotli, trenajyorli va nazorat qismlarini birlashtirish yo'li bilan talabalarga ijobiy va samarali ta'sir etuvchi vosita hisoblanadi.

Ta'lim tizimida interfaol multimedia o'quv kurslaridan foydalanish nazariy materiallarning ma'ruzaviy namoyishlarini sifatli video yozuvlari, virtual laboratoriya ishlari va amaliyotlarni, turli jara-yonlarning imitatsion animatsiyali modellarini yaratish imkonini beradi, bu esa ro'y berayotgan jarayonlarni ta'sirchanligini va haqqoniyligini ko'rsata oladi.

Ta'lim tizimida nazariy materiallarni o'rganishni amalga oshirish uchun video va interfaol multimedia ma'ruzalaridan iborat multimedia o'quv kurslaridan foydalaniladi. Video ma'ruzada o'qituvchining ma'ruzasi video plyonkaga yozib olinadi. Unga montaj usuli bilan ma'ruzani ko'rgazmaliroq qilish uchun multimedia ilovalarini qo'shish mumkin. Bundan qo'shimcha nafaqat ma'ruzani boyitadi, balki uni talabalar uchun jonli va qiziqarli bayon qilinishini ta'minlaydi.

Nazariy materiallarni bunday ko'rinishda bayon qilinishining asosiy yutug'i ma'ruzani ixtiyoriy maqqul bo'lgan vaqtda eshitish va ba'zi murakkab joylariga qaytadan murojoat qilish imkonini borligidadir.

Multimediali ma'ruza ustida mustaqil ishlash uchun interfaol kompyuterli o'qitish dasturlarini yaratish mumkin. O'qitish dasturida nazariy materiallar multimediali vositalaridan foydalanilgan holda shunday tuzilganki, har bir talaba o'ziga tegishli materialni o'rganishning optimal traektoriyasini, uning ustida ishlashning qulay tezligi va o'rganish usulini tanlaydi. Bu esa uning materiallarni qabul qilish psixofizilogik xususiyatlaridan kelib chiqadi. Bunday dasturlarda o'qitish samaradorligi uning mazmuni va mohiyatidan tashqari o'quv materiallarini o'zlash-tirish darajasini aniqlovchi test dasturlaridan foydalanish orqali ham erishiladi.

Ta'lim jarayonida fanlarni interfaol multimedia vositalari asosida o'qitishda quyidagilarga alohida e'tibor berish kerak bo'ladi:

☒multimedia vositalarida oddiroq, tushunarliroq ohanglardan hamda milliy musiqalardan foydalanishga;

☒tasvirlarning mohiyati jonli ovoz, tovush va nutq vositalarida oro'ali aniq va ravon yoritilishiga;

☒multimedia vositalarida barcha matn, tasvir, rasm, chizma va jadvallar imkon darajasida harakatli holatda ekranga uzatilishiga;

☒ko'rgazmalilik multimedia vositalarining asosini tashkil etishiga.

Interfaol multimedia texnologiyalari vositalari real sharoitda amalga oshiriladigan trenajyorlar, modellar va laboratoriya ishlarini yaratish imkonini beradi.

Ta'lim tizimida interfaol multimedia texnologiyalari asosida o'qitishning asosiy o'quv-uslubiy va dasturiy ta'minoti - gipermatn, video va audio-ilovalar, animatsiyalar, katta sondagi namoyish materiallaridan foydalaniladigan multimediali o'quv qo'llanmalari hisoblanadi. SHuning uchun ularni yaratishda didaktik va pedagogik-psixologik tamoyillarga asoslanish kerak bo'ladi.

Interfaol multimedia vositalari asosida o'quvchilarni o'qitish quyidagi afzalliklarga ega:

- ▣berilayotgan materialni chuqurroq, mukammalroq o'zlashtirish imkoni bor;
- ▣ta'lim olishning yangi sohalari bilan yaqindan aloqa qilish ishtiyoqi yanada ortadi;
- ▣ta'lim olish vaqtining qisqarishi natijasida, vaqtni tejash imkoniyatiga erishish;
- ▣o'qituvchi sinfda bo'lishi shart emas;

▣olingan bilimlar kishi xotirasida uzoq muddatsaqlanib,kerak bo'lganda amaliyotda qo'llash imkoniga erishiladi.

Interfaol multimedia vositalari asosida fanlarni o'qitish ma'lum bir miqdorda ko'rgazmali qurollar bilan ta'minlash muammosini hal qilish mumkin. Interfaol multimedia o'quv kurslarida o'quv materiallarini to'ldiruvchi va uning qabul qilish darajasini oshiruvchi ko'rgazmali vositalari alohida ko'rgazmali jadvallar, grafik sxemalar , rasmlar va hokozalardan iborat bo'lgan slaydlar, ovozli va harakatli videofilmlar va boshqa shunga o'xshash ko'rgazmali nazariy va amaliy aniamatsion materiallar orqali tasvirlanilishi mumkin.

Interfaol multimediya vositalari o'rganilayotgan mavzu to'g'risidagi har bir axborotni harakatli, ovozli va videoli ko'rinishlarda bayon qilib berish va katta hajmdagi axborotni uzatish uchun ketadigan vaqtni tejash bilan birga , ularni yangi axborotlarni qabul qilish va ulardan amaliy foydalanish darajasini oshiradi.

Interfaol multimediya vositalari orqali o'qitish o'quv materialining mazmuniy komponentlarini keng ko'lamda tizimga keltirishga ko'maklashadi, ta'lim oluvchilarga ta'limning to'liq yoki qisqartirilgan variantlarini erkin tanlash va o'tish imkonini beradi.Ta'lim vositalarining yangi shakli nafaqat muloqot, axborotlarni uzatish uchun yangi imkoniyatlarning vujudga kelishiga, balki an'anaviy ta'lim va ma'lum ommaviy axborot vositalari bilan taqqoslaganda zamonaviy madaniyatda o'zgacha o'rin olgan yangi muammolarning, yechimlarning, yangi kesishish nuqtalarining vujudga kelishi uchun ham imkoniyatlar yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Allaberganova M.X. Informatikadan interaktiv o'quv majmualar yaratish va ulardan ta'lim jarayonida foydalanish. P.f.n. darajasini olish uchun dis. avtoreferati - Toshkent: MCHJ "Fan va ta'lim poligraf". - 2012 y.-22 b.